

Rättschefens kommentar

angående

verkställigheter till Uzbekistan

Bakgrund

Rättschefen kommenterade den 6 maj 2011 förhållandena i Uzbekistan.

I kommentaren konstaterades att det:

- vid prövningen av ärenden måste uppmärksammas att det finns vissa identifierade riskgrupper,
- att uzbekiska säkerhetstjänsten är mycket aktiv även utanför landets gränser vilket måste beaktas vid prövning av sur place skäl, och
- att det inte finns ett generellt hinder mot verkställighet men en individuell prövning måste göras i varje ärende.

De som ansvarar för verkställigheter har begärt ett förtydligande av kommentaren eftersom Europadomstolen i målet FN och övriga mot Sverige anmärkt på verkställande myndighets kontakter med uzbekiska ambassaden.

Landinformation

Respekten för mänskliga rättigheter i Uzbekistan har under lång tid varit mycket bristfällig. Inga tendenser till en i något avseende förbättrad situation kan skönjas. Rättssäkerheten i Uzbekistan är låg; rättsväsendet är underställt den politiska makten och myndighetsutövningen är många gånger oförutsägbart och godtyckligt.

Särskilda riskgrupper är:

- Personer som ägnar sig åt icke-sanktionerad religionsutövning,
- Politiskt oppositionella, MR-aktivister och oberoende journalister;
- Personer med anknytning till Andisjan.

Tillgänglig information om situationen för återvändande för före detta asylsökande är svårvärderad.

Några källor uppger dels att en asylansökan ses som en handling av förräderi, dels att uzbekiska myndigheter föranleds att misstänka att en person som ansökt om asyl i utlandet är islamist eller oppositionell. Dessa källor förefaller, när de gör sina utsagor, inte skilja mellan personer som har lämnat Uzbekistan på grund av fruktan för myndighetsåtgärder och sådana personer som har haft andra skäl för att lämna landet. Andra källor, däribland den ryska MR-organisationen Memorial som bevakar och dokumenterar fall där personer dömts av religiösa eller politiska skäl i Uzbekistan, förefaller vara mer nyanserade i sina utsagor då de gör denna åtskillnad och uppger att personer som har ansökt om asyl av sociala och ekonomiska skäl inte drabbas, med undantag för personer som sedan tidigare är svartlistade av uzbekiska myndigheter, och att det inte finns några kända fall där sådana personer straffas. Uzbekiska myndigheter har kännedom om att det bland uzbekiska asylsökande finns sådana personer som har haft andra skäl än politiska-/religiösa för sina asylansökningar och sådana personer straffas inte.

Rättspraxis

Europadomstolens mål FN och övriga mot Sverige (nr. 28774/09)

I domen (p. 47 – 51) refereras de svar gällande verkställigheter till Uzbekistan som erhållits från bl.a. UNHCR, Amnesty och Human Rights Watch. UNHCR anförde bl.a. att återvändande till Uzbekistan skulle hanteras på ett sätt som minskade riskerna för att personerna identifierades som asylsökande som fått avslag på sin ansökan. Samtliga organisationer uttryckte oro för tvångsvis återvändande för före detta asylsökande. Europadomstolen konstaterar att eftersom Migrationsverkets begäran om resedokument gällande familjen skickats till ambassaden tillsammans med foton och deras anställningsböcker, som innehöll information om att de arbetat i Andisjan-området och det fjärde barnets födelsebevis som visar att de befunnit sig i Sverige sedan januari 2006 är kopplingen att familjen sökt asyl med anledning av sina aktiviteter under Andisjan-oroligheterna så stark att det finns anledning att tro att uzbekiska myndigheter kommer att uppmärksamma dem vid ett återvändande med ett särskilt intresse för deras kopplingar till Andisjan-oroligheterna.

Europadomstolens praxis gällande utlämning/utvisning till Uzbekistan

I målet Umirov mot Ryssland (nr. 17455/11), som beslutades i september 2012 och vann laga kraft den 11 februari 2013, diskuterar Europadomstolen under punkterna 107- 116 sin praxis gällande återopad risk för illabehandling vid utlämning eller utvisning till Uzbekistan.

Europadomstolen inleder sin praxisgenomgång med den bedömning domstolen gjorde år 2011 i målen N.M. och M.M. mot Storbritannien (nr. 38851/09 and 39128/09). I dessa mål konstaterade domstolen att enbart en risk för illabehandling med anledning av en oklar situation inte ger stöd för ett brott mot artikel 3 när det inte finns någon anledning att tro att uzbekiska myndigheter har något negativt intresse för sökandena (som stannat i Storbritannien efter deras visum löpt ut och sökt asyl).

I målet Ismoilov och övriga mot Ryssland (nr. 2947/06) fann domstolen att personer som riskerar att gripas för deltagande vid Andisjan-händelserna vid ett återvändande riskerar illabehandling vid återvändande till Uzbekistan.

Som en motvikt till dessa mål hänvisar domstolen till målet Elmuratov mot Ryssland (nr. 66317/09) där den sökande, som var åtalad för stöld, inte bedömdes riskera tortyr vid utlämnande till Uzbekistan. Domstolen uttalade i detta mål att sökande åberopat en alltför allmän hotbild och det fanns inga indikationer på att situationen för mänskliga rättigheter i Uzbekistan var så allvarlig att den krävde ett totalt förbud för utlämnande till landet.

I målet Garayev mot Azerbajdzjan (nr. 53688/08) fann domstolen att den sökande lämnat en trovärdig berättelse om att han tidigare blivit arresterad, åtalad och utsatt för illabehandling. Även om han inte åberopade att han blivit arresterad för politiska brott gjorde domstolen bedömningen att han löpte en verklig risk för behandling som stred mot artikel 3 i konventionen.

När det gäller illabehandling på grund av anknytning till förbjudna religiösa organisationer har domstolen i Muminov funnit att det finns en allvarlig risk för illabehandling, (jmf även domstolens domar i målen Karimov mot Ryssland nr. 54219/08, Abdulazhon Isakov mot Ryssland, nr. 14049/08, Sultanov mot Ryssland, nr. 15303/09 och Ergashev mot Ryssland, nr. 12106/09). Europadomstolen fann även i målet Umirov mot Ryssland att sökande riskerade illabehandling eftersom han var åtalad för engagemang i religiös, extremistisk eller separatistisk organisation.

Europadomstolen har i nära anslutning till målet Umirov mot Ryssland fattat beslut om att utlämning till Ryssland, av en person åtalad i Uzbekistan för bedrägeri (Bakoyev mot Ryssland, nr. 30225/11) och en person åtalad i Uzbekistan för att ha deserterat från uzbekiska armén (Shakurov mot Ryssland nr. 55822/10), inte strider mot artikel 3. Domstolen konstaterar att bara det faktum att de sökt asyl i Ryssland är inte tillräckligt för att slå fast att det finns en konkret risk illabehandling vid ett återvändande till Uzbekistan.

I övriga mål som meddelats under det senaste halvåret (Rustamov mot Ryssland nr. 11209/10, Abdulkhakov mot Ryssland nr. 14743/11 och Zokhidov mot Ryssland nr. 67286/10) fann domstolen precis som i Umirov mot Ryssland att de sökande riskerade illabehandling eftersom de var åtalade för engagemang i religiös, extremistisk eller separatistisk organisation.

Bedömning

Mot bakgrund av ovan nämnd landinformation finns det anledning att särskilt framhålla att det i prövningen av asylansökan och i prövningen av ansökan om verkställighetshinder krävs stor försiktighet vid bedömning av risken för förföljelse för personer från Uzbekistan som åberopar tillhörighet till en särskild riskgrupp. Eventuell sur place-verksamhet måste också med

anledning av uzbekiska myndigheters aktivitet i utlandet bedömas med största försiktighet.

Europadomstolens bedömningar i ovan redovisade mål bör tolkas så att verkställighet inte är möjlig av personer som:

- har trovärdig koppling till händelserna i Andisjan år 2005, eller
- som gör sannolikt att de haft ett öppet religiöst eller politiskt engagemang, som medför att de vid ett återvändande skulle kunna uppfattas av uzbekiska myndigheter som religiöst eller politiskt oppositionella.

När det gäller övriga personer har Europadomstolen anfört att det krävs försiktighet men att situationen inte är så allvarlig att den kräver ett totalt förbud mot verkställighet. Enbart det faktum att personen sökt asyl eller vistats en längre tid i ansökningslandet är inte tillräckligt för att personen ska riskera att utsättas för behandling som strider mot artikel 3 i Europakonventionen.

Vid bedömningen av vilka åtgärder som kan vidtas i ett återvändandeärende ska särskild försiktighet gälla för personer som under utredningen åberopat att de tillhör någon av de ovan identifierade riskgrupperna. Detta innebär att:

* Migrationsverket i dessa fall endast bör kontakta uzbekisk ambassad om personen ger sitt tillstånd till en sådan kontakt. En vägran att ge sådant tillstånd i kombination med en underlåtenhet att själv vidta åtgärder för att anskaffa resehandlingar medför att verkställigheten bör överlämnas till polismyndigheten.

* Polisen bör vidta försiktighet vid sina kontakter med uzbekisk ambassad när det gäller personer som åberopat politiska eller religiösa skäl för asyl. Vid eventuell tveksamhet bör Migrationsverket tillfrågas i enlighet med 12 kap 17 § utlänningslagen.

Migrationsverkets prövning enligt 12 kap 17 § utlänningslagen innefattar en noggrann granskning av samtliga omständigheter i ärendet för att kontrollera om personen kan utsättas för förhöjd risk för det fall polisen kontaktar den uzbekiska ambassaden. Om sådan risk inte bedöms föreligga kan sedvanliga verkställighetsåtgärder vidtas. Om risk bedöms föreligga ska ärendet prövas enligt 12 kap 18 – 19 § utlänningslagen.

Om personerna inte åberopat att de tillhör någon av riskgrupperna kan Migrationsverket och Polisen bistå med sedvanliga kontakter med uzbekisk ambassad i syfte att sökande ska kunna erhålla resehandlingar.

Fredrik Beijer
tf. rättschef